

VERBORGEN GEVOLGEN VAN GROENE WATERSTOF

Groene waterstof is net als wind- en zonne-energie onderdeel van de duurzame energiemix die ervoor moet zorgen dat we minder afhankelijk worden van vervuilende fossiele brandstoffen. Groene waterstof wordt gezien als een veelbelovende energiebron om eigen duurzame energie veilig te stellen. Het is niet alleen CO₂-neutraal bij gebruik, maar creëert ook economische kansen voor Nederland als doorvoerland.

De productie van groene waterstof heeft echter ook een keerzijde. Voor de productie van groene waterstof zijn grote hoeveelheden hernieuwbare energie nodig, zoals wind- of zonne-energie, maar ook metalen als platina en hulpbronnen zoals water. Maar waar komt dat vandaan?

HYPED HYDROGEN: HIDDEN HARM

Nederland en Europa kunnen de gewenste hoeveelheid groene waterstof niet volledig uit eigen productie halen. Daarom maken zij plannen om te importeren uit landen in het mondiale Zuiden. In Zuid-Afrika gaat de productie van groene waterstof bijvoorbeeld gepaard met mensenrechtenschendingen, waar specifiek vrouwen extra hard door worden geraakt.

Het nieuwe onderzoeksrapport **Hyped Hydrogen: Hidden Harm** van ActionAid Nederland, MACUA en SOMO concludeert dat Europa, en Nederland specifiek, met de inzet op meer groene waterstof het risico lopen het bestaande economische model van de fossiele industrie te herhalen. Hierbij worden grondstoffen en hernieuwbare energie afkomstig uit het mondiale Zuiden enkel gebruikt voor economisch gewin in het Noorden. Zonder aandacht voor gelijkwaardige partnerschappen of de aanpak van negatieve gevolgen voor vrouwen en gemeenschappen.

ROL EUROPA EN NEDERLAND

In 2023 hadden al 40 landen een nationale waterstof strategie ontwikkeld, waarvan de helft Europese landen.¹ Europa zal voor bijna de helft van de geprojecteerde vraag naar groene waterstof in 2030 afhankelijk zijn van import van buiten het continent.²

Nederland, zoals uitgewerkt in het Nationale Waterstof Programma, wil zich positioneren als koploper in groene waterstof en dé Europese hub voor productie, import en distributie worden.

SOMO

act:onaid

¹ IEA, 2023 in <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S221042242400008X>

² European Commission, REPowerEU Plan, COM(2022) 230 final, 18 May 2022, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:fc930f14-d7ae-11ec-a95f-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF.

³ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/wetsvoorstellen/detail?cfg=wetsvoorstel%3A36600-M>

Nederland heeft in het Klimaatfonds 8 miljard euro uitgetrokken voor het stimuleren van ontwikkelingen in groene waterstof.³ Daarnaast verwacht de Rotterdamse Haven dat de import van groene waterstof via de haven zal toenemen van 4 miljoen ton in 2030 naar 18 miljoen ton in 2050, wat 25% van de verwachte vraag in Europa zou dekken.⁴

Door de afhankelijkheid van landen in het mondiale Zuiden voor de import van groene waterstof zet Nederland in op zogeheten “waterstof diplomatie”. Zo heeft Nederland inmiddels intentieverklaringen afgesloten met verschillende landen in het mondiale Zuiden, waaronder Zuid-Afrika.

GROENE WATERSTOF EN ZUID-AFRIKA

Zuid-Afrika huist **90% van de wereldreserve aan platina-groep mineralen**⁵, een metaal noodzakelijk voor de productie van groene waterstof. Daarom startte Zuid-Afrika het *Green Hydrogen Valley* initiatief waar de Mogalakwena mijn, de grootste platinamijn ter wereld, van Anglo American onderdeel van is.⁶ Anglo American verwacht een groeiende vraag naar platina voor groene waterstof.⁷ Het bedrijf heeft ook plannen voor de productie van groene waterstof. Daarnaast heeft Zuid-Afrika momenteel twee groene waterstof exportprojecten in de pijplijn, waarvan één, de Boegoebaai Haven, wordt ontwikkeld door onder andere de Rotterdamse Haven en Koninklijke Vopak NV.⁸

“Vroeger hadden we water, maar sinds de mijn er is voelt elke druppel als een geschenk. We zijn arm en het vinden van water is een dagelijkse strijd geworden.”

Vrouw uit Mapela Skimming, Limpopo

NEGATIEVE GEVOLGEN IN ZUID-AFRIKA

Gemeenschappen, specifiek ook vrouwen, rondom Mokopane, Limpopo in het noorden van Zuid-Afrika ondervinden negatieve gevolgen van de Mogalakwena platina-mijn. De mijn, die sinds de jaren '20 opereert, heeft verregaande impact gehad op de gemeenschap, door o.a. toenemende armoede, gebrek aan voedselzekerheid, aantasting van de toegang tot water, en milieuvervuiling. Met de ontwikkeling van groene waterstof bestaat het risico dat deze negatieve gevolgen toenemen.

⁴ https://www.vno-ncw.nl/sites/default/files/ce_delft_230209_afnameverplichting_waterstof_def.pdf

⁵ <https://pubs.usgs.gov/periodicals/mcs2023/mcs2023-platinum-group.pdf>

⁶ https://www.dst.gov.za/images/2021/Hydrogen_Valley_Feasibility_Study_Report_Final_Version.pdf

⁷ <https://platinuminvestment.com/about/hydrogen-demand>

⁸ EIA (2023), Hydrogen infrastructure projects.

⁹ Het onderzoek naar de gevolgen van de Mogalakwena mijn is gebaseerd op participatief onderzoek aan de hand van enquêtes in de gemeenschappen uit Mokopane, Limpopo in de omgeving van de mijn.

¹⁰ <https://www.angloamerican.com/our-stories/innovation-and-technology/driving-the-hydrogen-economy-in-south-africa>

SOMO

actionaid

“Wanneer er consultaties zijn worden de mannen uitgenodigd, wij vrouwen worden buitengesloten. Onze stemmen en zorgen worden niet gehoord.”

Deelnemer participatief onderzoek

Het onderzoek⁹ van ActionAid, MACUA en SOMO inventariseerde de volgende problemen:

- De gemeenschappen hebben te maken met **extreme waterschaarste**, waarbij het drinken van vervuild water de norm is geworden. De door Anglo American verwachte vraag naar groene waterstof in 2030¹⁰ zal 360 miljoen liter zoetwater per jaar vergen, wat enorme additionele risico's oplevert voor de waterschaarste in het gebied. Vrouwen worden hier disproportioneel hard door geraakt, omdat zij verantwoordelijk zijn voor het halen van drinkwater.
- De gemeenschappen hebben bijna **geen toegang tot energie**, terwijl de Mogalakwena platina-mijn haar eigen zonne-energieproductie heeft. De bewoners stoken op houthovens en verlichten met paraffine, zonder uitzicht op meer betaalbare en duurzame energievoorziening.
- **Gemeenschappen worden niet of onvoldoende geconsulteerd** door het bedrijf, terwijl dit verplicht is volgens de Zuid-Afrikaanse wet. Maar liefst 71% van de respondenten gaf aan dat de gemeenschap niet in de besluitvorming rond de mijnbouwactiviteiten wordt betrokken. Wanneer consultatie wel plaatsvindt, zijn vrouwen vaak uitgesloten.
- Rondom Mokokwane worden **vrouwenrechten geschonden en overheerst genderongelijkheid**. Vrouwen dragen de onevenredige last van water- en energiearmoede. Daarnaast krijgen zij te maken met gender-gerelateerd geweld door de toestroom aan mijnwerkers uit andere regio's.

AANBEVELINGEN

De energietransitie is noodzakelijk. Bij deze cruciale omslag, waar de productie en opslag van groene waterstof onderdeel van is, hoeft Nederland niet de fouten te herhalen die in de fossiele industrie zijn gemaakt. Een écht rechtvaardige en duurzame transitie dient niet alleen de behoeften van het Noorden, maar ook die van gemeenschappen en met name vrouwen in het mondiale Zuiden. Daartoe doet het rapport de volgende aanbevelingen:

- Overheden, inclusief Nederland, moeten **stoppen met het financieren en steunen van extractieve industrieën en ontwikkelingen** ten koste van landen en gemeenschappen in het mondiale Zuiden. Herzien en ontwikkel financieringsinstrumenten gericht op eerlijke en wederzijdse voordelen voor alle betrokken partijen, waarbij bescherming van mensenrechten en milieu centraal staat.
- **Maak beleidskaders voor groene waterstof gender-responsief en inclusief**, gebaseerd op

de betekenisvolle consultatie en betrokkenheid van gemeenschappen in al hun diversiteit. Integreer de inzet op gendergelijkheid, zoals vastgelegd in de Nationale Grondstoffenstrategie en het Feministisch Buitenland Beleid, in deze beleidskaders.

- Garandeer de **betekenisvolle consultatie van gemeenschappen** in beleidsontwikkelingen van de overheid en door bedrijven in hun beleid voor maatschappelijk verantwoord ondernemen. Stel de stem van vrouwen, jongeren en gemarginaliseerde groepen centraal in besluitvorming.
- **Zorg dat (energie)bedrijven wettelijk verantwoordelijk zijn mensenrechtenschendingen en milieuschade** door de implementatie van effectieve en gender-responsieve wetgeving voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en inzet op een VN-verdrag 'mensenrechten en bedrijfsleven'.

SOMO

act:onaid

Lees het volledige rapport **“Hyped Hydrogen: Hidden Harm”** via [ActionAid.nl](https://www.actionaid.nl).

Voor vragen over grondstoffen en IMVO neem contact op met: **Sophie Kwizera**, Hoofd Beleid en Programma's: sophie.kwizera@actionaid.org